

Stikstofproblematiek en de drinkwatersector

Programma Aanpak Stikstof (PAS)

Op 29 mei 2019 heeft de Raad van State, op basis van een uitspraak van het Europese Hof van Justitie, een streep gezet door de huidige praktijk van het PAS omdat deze op punten strijdig is met Europese regelgeving. Voor de drinkwatersector zitten er verschillende kanten aan het PAS dossier, vanuit de rol als natuurbeheerder en vanuit de duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening.

Natuur en (grond)waterkwaliteit

De uitspraak betekent erkenning van het belang van natuur. De PAS heeft tot nog toe nauwelijks geresulteerd in het terugdringen van de stikstofuitstoot; brongerichte maatregelen worden onvoldoende uitgevoerd of hebben onvoldoende effect. Daardoor vindt er nog steeds teveel stikstofdepositie plaats in Natura2000-gebieden, waardoor de natuur hier wordt aangetast. Daar komt bij dat uit onderzoek blijkt dat de effectiviteit van natuurherstelmaatregelen bij deze hoge depositie beperkt is. Sommige Natura2000-gebieden vallen samen met een beschermd gebied voor drinkwaterproductie. Het betreffende drinkwaterbedrijf is hier met regelmaat (mede) natuurbeheerder. Door de doorgaande (hoge) stikstofdepositie wordt niet alleen de natuur in deze gebieden aangetast, maar dit heeft ook negatieve effecten op de bodem en de grondwaterkwaliteit, en draagt bij aan de problematiek van te hoge nitraatconcentraties in de winningen.

Bescherming natuur en drinkwaterbronnen

Het is cruciaal dat de bronaanpak verbeterd wordt om stikstofemissies structureel flink terug te brengen. De drinkwatersector staat positief tegenover de insteek om onder regie van de provincies te komen tot een gebiedsgerichte aanpak, die leidt tot een daadwerkelijke reductie van de stikstofdepositie en een versterking van de natuur- en landschapswaarden.

Dit kan door het realiseren van bufferzones rond beschermde gebieden voor de drinkwatervoorziening met een Natura2000 status. In deze bufferzones moet emissiearm, multifunctioneel ruimtegebruik het uitgangspunt zijn, met passende agrarische toepassingen (circulaire landbouw) en robuuste ecologische verbindingen. Door synergie te zoeken met andere opgaven zoals bijvoorbeeld rond recreatie, woningbouw en energietransitie kan samen met andere partijen gewerkt worden aan integrale oplossingen. Een voorbeeld van een dergelijke aanpak is het initiatief van Dunea om te komen tot een Nationaal Park Hollandse Duinen, dat de Natura2000-gebieden van de duinen omvat met ruime en landschappelijk herkenbare bufferzones eromheen. Deze aanpak moet leiden tot vermindering van de stikstofemissie in de directe omgeving van Natura2000-gebieden en tot vergroting van de robuustheid van deze gebieden.

Het is van belang om de monitoring van de stikstofdepositie in de Natura2000-gebieden te verbeteren, en beter inzicht te krijgen in de effectiviteit van herstelmaatregelen. De drinkwaterbedrijven doen hier al onderzoek naar en zijn bereid om kennis te delen.

- **Zet in op een stevige bronaanpak om stikstofemissies terug te brengen in de omgeving van beschermde gebieden voor de drinkwatervoorziening met een Natura2000 status;**
- **Ontwikkel onder regie van de provincies een gebiedsgerichte aanpak voor beschermde drinkwatergebieden met een Natura2000 status. Zet hierbij in op de aanleg van multifunctionele bufferzones met emissiearm, multifunctioneel ruimtegebruik. Hiervoor zijn nieuwe samenwerkingsverbanden nodig met o.a. de drinkwaterbedrijven;**
- **Zet in op verbetering van de monitoring van stikstofdepositie en van de effecten van natuurherstelmaatregelen; de drinkwaterbedrijven willen hieraan een bijdrage leveren.**

Uitvoeringsprojecten drinkwaterbedrijven

De uitspraak van de Raad van State heeft ook gevolgen voor de uitvoeringsprojecten voor de drinkwatervoorziening in of nabij Natura2000-gebieden. Een groot deel van deze projecten heeft betrekking op de kerntaak van de drinkwaterbedrijven, en betreffen bijvoorbeeld de aanleg of vervanging van transportleidingen, bouw of vernieuwing van pompstations en zuivering, of vervanging van winputten. Door de uitspraak is onzekerheid ontstaan over vergunningverlening, waardoor de vergunningaanvraag van de uitvoeringsprojecten (tijdelijk) stil ligt. De vertraging die hierdoor ontstaat zorgt voor problemen rond de tijdige realisatie van de projecten, wat op termijn weer risico's kan opleveren voor de leveringszekerheid. De stikstof-uitstoot die gepaard gaat met de uitvoering van deze projecten is doorgaans tijdelijk en relatief laag.

Vlot trekken vergunningverlening projecten drinkwaterbedrijven

Het is zaak dat er op korte termijn duidelijkheid komt over de vergunningverlening voor uitvoeringsprojecten van de drinkwaterbedrijven door de provincies. Hoe langer de onzekerheid duurt, hoe meer risico er is dat de leveringszekerheid in het gedrang komt. Ook is het belangrijk dat (nieuwe) vergunningverlening trajecten niet onverwacht veel langer worden dan voorheen, om grote vertraging in de realisatie van projecten te voorkomen. Om de uitvoeringsprojecten zo snel mogelijk vlot te trekken is een gebiedsgerichte aanpak van belang, waarbij projecten die een relatie hebben met de leveringszekerheid voorrang krijgen. De drinkwaterproductie is immers een dwingende reden van groot openbaar belang. Het Rijk moet hierbij een regierol vervullen, en de provincies waar nodig actief aanspreken.

Een andere mogelijke aanpak is om op nationaal niveau vrijstelling van vergunningverlening te verlenen voor projecten waarbij sprake is van een tijdelijke en relatief lage stikstofemissie. De uitvoeringsprojecten van de drinkwaterbedrijven zouden voor een dergelijke vrijstelling in aanmerking moeten kunnen komen.

- **Zorg via een gebiedsgerichte aanpak onder regie van het Rijk voor het vlot trekken van vergunningverlening voor uitvoeringsprojecten van de drinkwaterbedrijven. Geef vanuit het oogpunt van nationaal belang projecten met een relatie met de leveringszekerheid van drinkwater voorrang;**
- **Verken de mogelijkheid van vrijstelling van vergunningverlening op nationaal niveau voor projecten waarbij sprake is van een tijdelijke en relatief lage stikstofemissie, en betrek hierbij de uitvoeringsprojecten van de drinkwaterbedrijven.**